

Název disertační práce: Kultura, gender a moc

Doktorandka: Mgr. Eva Ferrerová

Školitel: PhDr. V. Soukup, CSc.

Oponent: Doc. PhDr. Martin Matějů

POSUDEK OPONENTA:

Disertační práce Mgr. Evy Ferrerové završující její doktorské studium na oboru kulturologie je nazvána velmi jednoznačně a výstižně „*Kultura, gender a moc*“. To jsou tři úhelné a podstatné fenomény, o nichž samotných, avšak zejména o jejichž vzájemné souvislosti a provázanosti je práce napsána.

Ta představuje sama o sobě kultivovanou a poučenou monografickou studii analytického charakteru. Co však je v této studii zejména důležité, a z hlediska oponenta přínosné, lze označit jako její specifickou „naladěnost“ (odvolávám se na termín používaný K. Mannheimem). Nejedná se totiž o práci běžného feministického charakteru dnes již velmi vyčpělého a ideologicky zprofanovaného, nýbrž o přemýšlivé a právě specifické kulturologické zaměření spočívajícího v pojmenování a řešení problematiky vlivu kultury na fenomén genderu a fenomén moci.

Zde je dle názoru oponenta obsažen hlavní metodologický a heuristický přínos dané práce. Autorka se na rozdíl od biologického, evolucionistického či politického determinismu důsledně orientuje na determinaci jevů a procesů prizmatem kultury a jejich institucí. Tato v podstatě základní metodologická orientace je řádně analyzována, doložena a zdůvodněna, a představuje jeden z možných (nikoli však jediných) relevantních přístupů ke zvolené problematice.

Bylo by vhodné, aby se autorka během obhajoby vyjádřila k této klíčové otázce a zmínila se o své „cestě“, která ji přivedla k pochopení prioritního vlivu kultury jako faktoru podstatně determinujícího společnost, mocenskou strukturu a specifičnost ženských a mužských statusů a rolí.

Dalším (pozitivním) charakteristickým rysem předložené práce je její přehledná a účelná struktura. Po úvodu, z něhož je mimo jiné patrný dlouhodobý zájem o zvolenou problematiku, lze usoudit i na vlastní poznávací vliv spočívající v sociální zkušenosti získané životem v diferencovaných, sociálně a kulturně rozdílných prostředích. Zde se nabízí další otázka na autorku – na kolik zapojila svou sociální zkušenost jako jednu z použitých metod do poznávacího a interpretačního rámce v celé práci. Tedy jiným způsobem řečeno, jak zážitky

získané z bohaté kulturní rozmanitosti mohou intervenovat jako spolehlivý a působící zdroj informací (a zdali se tak v případě tvorby této práce stalo či nestalo).

Po úvodu je nastolen diskurs nad hlavními problémy (např.: genderová dichotomie, kultura a gender, apod.) tak, jak se tento diskurs objevuje zejména v kulturologickém a antropologickém přístupu.

Zařazení této problematiky do úvodu představujícího svým způsobem jak uvedení do *oblasti* názorové a polytematické, tak do vytvoření základních hypotéz, považuje oponent za konstruktivní, logické a vhodné.

Následující již analytická a výkladová část se nevyhýbá zhodnocení feministických teorií, a to zejména trendů objevujících se od poloviny minulého století do současnosti, ale naopak jejich přehledná a kriticky nahlížená analýza představuje zmíněný odklon od adorace vědně i prakticky nevybavených genderových doktrín. Současně lze tuto část považovat rovněž za logicky strukturální i za vlastní nezbytný a původní přínos a hodnotu v celé práci (opírající se mimo jiné o využití a explikaci zahraniční literatury a komparaci teorií z ní vyplývajících).

Následující dvě, na sebe navazující kapitoly, „*Gender a moc*“ a „*Gender a stát*“ lze považovat za vyústění teoretické problematiky práce. Analýza moci a její působení prostřednictvím nenásilných prostředků není spatřována jen na úrovni tzv. „mirand“ - prvků obdivu či „credend“ - prvků víry (viz. Lasswell „*A Study of Power*“), ale na úrovni dělby moci mezi oběma pohlavími. Nenásilnou podobu moci zprostředkovává kultura, avšak ne vždy šťastně. Prostředky moci primárně nenásilné se mohou náhle stát i prostředky používající násilí (represe či sedukce – viz. Z. Bauman). Tato problematika týkající se obou pohlaví není v práci, podle názoru oponenta, zřetelněji zastoupena, neboť pozornost je spíše upřena na navazující téma a kapitole věnované sociokulturnímu pojetí státu jako determinujícímu a diferenciacímu faktoru života i genderového systému.

Rozsáhlost pohledu autorky na zvolenou problematiku dokumentuje před závěrem i „povinná“ či spíše „nepovinná“ šestá kapitola věnovaná genderovému pohledu na soudobou kulturu a společnost (spíše v evropském regionu) a vztažená na historickou i současnou situaci v České republice. Pozornost je upřena především na čtyři základní atributy žádoucího mocenského přerozdělení genderu v oblastech rodiny, výchovy a vzdělávání, politice a trhu práce. Autorka shledává ve výše nastíněných oblastech zatím zcela prokazatelnou nevyváženost (mohla by při obhajobě uvést alespoň některé dílčí pozitivní příklady) a zejména kulturní tradicí přenášenou prioritu mužské role v současné České republice.

To je ovšem nutné posuzovat i v intencích České republiky v EU, o čemž se zřejmě ještě dlouho povede důležitý diskurs týkající se budoucnosti – perspektiv a limitů v genderově vytvářejícím se uspořádání společnosti. Na tuto problematiku by autorka rovněž mohla při obhajobě na základě svého studia i osobních sociálních zkušeností reagovat, byť její zaměřenost na emancipaci, získání, používání a existenci stejných práv je naprosto zřejmá.

Disertační práce o rozsahu 137 stran obsahuje řadu doložených a ověřitelných údajů a velmi rozsáhlý seznam literatury. Disertační práci lze oprávněně považovat za invenční primárně teoretický výzkum využívající relevantních empirických dat a věnující se kulturologickému rozboru poměru feminity a maskulinity.

Disertační práci Mgr. E. Ferrerové považuji za zdařilou a adekvátní jejímu zadání a doporučuji ji k obhajobě.

Doc. PhDr. Martin Matějů

Martin Matějů